

УДК 378.159.9

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2025.102.25>**П. В. Прусак**

аспірант

Університету імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро

ORCID: orcid.org/0009-0006-8512-2446

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО КОУЧИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження зумовлена практичною значущістю проблеми оновлення змісту фахової підготовки психологів за темою коучингу та недостатністю аналітичних досліджень змісту відповідних Освітніх програм.

Мета статті – проаналізувати освітні програми за спеціальністю 053 (С4) «Психологія» різних зарубіжних та вітчизняних вишів, дослідити рівень їх змістової тотожності і варіативності, а також проаналізувати представленість теми коучингу у цільових програмах підвищення кваліфікації.

Використано комплекс загальнонаукових методів дослідження (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація), що уможливило висвітлення особливостей представлення змісту підготовки психолога – у межах навчання на освітніх програмах спеціальності 053 (С4) «Психологія».

Аналіз змісту шести різних Освітніх програм у зарубіжних університетах дав можливість засвідчити, що навчання коучингу відбувається у тематично спрямованих однойменних освітніх програмах провідних університетів – переважно на рівні магістратури. Проаналізовані освітні програми українських університетів за спеціальністю «Психологія» дозволили виокремити поодинокі тематичні модулі, споріднені із темою коучингу, водночас довели, що коучинг як окрема сфера діяльності психолога – у змісті програм не представлена.

Натомість аналіз окремих курсових проєктів (курси підвищення кваліфікації, курси професійного самовдосконалення, окремі тематичні тренінги тощо) засвідчив досить широку представленість теми навчання коучинговій діяльності менеджерів, психологів і педагогів.

Означено перспективи подальшого дослідження на рівні актуалізації представленості означеної теми у освітніх програмах з психології українських університетів.

Ключові слова: коучинг, психологія, Освітні програми, університети, курси підвищення кваліфікації.

Постановка проблеми. Світові освітні тенденції, що актуалізують значення прикладних компетентностей життєдіяльності, сприяють популяризації ефективних методичних технологій, які характеризуються алгоритмічністю, достатньою простотою використання, оптимально найменш затратними часовими та технологічними ресурсами, та здатні якісно змінити самосвідомість людини в аспекті розвитку її особистості та професійного зростання. Однією із таких суспільно визнаних технологій м'якого впливу на особистість є коучинг, який спрямований на досягнення особистих і професійних цілей клієнта шляхом актуалізації та розвитку його потенціалу й мотивації до змін. Варто визнати, що технології, які довели у практичному використанні свою ефективність, стають цікавими для методичного вивчення їхнього застосування, що в свою чергу спричиняє необхідність організації навчальних програм з підготовки фахівців, які можуть їх використовувати у практиці. Отже, коучингова діяльність – як варіант професійної реалізації психолога, що стає все більш популярною у практичному використанні, потребує уваги щодо вивчення досвіду її опанування у різних варіантах традиційної та альтернативної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковий інтерес до проблеми коучингу є досить широким: досліджувались процеси коучингової сесії і розвитку клієнта шляхом мікроаналізу методів кодування й інтерпретації змісту коуч-розмов (Bachkirova T, Borrington S) [9]; динаміки команди з точки зору складних адаптивних систем (David Clutterbuck) [11]; доказовим методом (методом рандомізованих контрольованих досліджень (RCT) і систематичними оглядами ефективності коучинг представлено як нову протонаукову психологічну дисципліну (Grant, A. M., & Cavanagh, M. J.) [15]. У 2018 р. колективом науковців було створено класичний збірник-довідник (Handbook of Coaching Psychology A Guide for Practitioners) [13], в якому представлено інтеграцію теорії та практики застосування коучингу у психології і який став методичним орієнтиром для академічних програм і дослідників.

Отже, можна зробити висновок про достатність наукових дослідницьких факторів, які свідчать про своєчасність введення коучингу до освітніх програм з психології.

Метою статті визначаємо аналіз освітніх програм (класичних університетських і альтернатив-

них курсових), в яких представлено змістові компоненти навчання коучингу.

Виклад основного матеріалу. Велика популярність професії психолога відображена у численних освітніх програмах сучасних університетів. Водночас тема коучингу лише подекуди представлена у змістах окремих програм, переважно магістерського рівня. Варто зауважити, що більшою мірою тема коучингу як навчального контенту представлена у зарубіжних університетах, зокрема в Університеті Чічестера (University of Chichester) (Великобританія) представлено акредитовану Британським психологічним товариством магістерську програму MSc Coaching Psychology [17], в якій поєднується теорія та практика коучингу, з акцентом на сталий розвиток та соціальну відповідальність. Інший Британський університет (University of East London) презентує магістерську програму Прикладної позитивної психології та коучингової психології (MSc Applied Positive Psychology and Coaching Psychology), що інтегрує позитивну психологію та коучинг, акцентуючи увагу на благополуччі та розвитку потенціалу клієнтів [18]. В Університеті Південної Кароліни (University of South Carolina) Магістерська програма Coaching Education, спрямована на фахівців, які поєднують навчання з роботою, а отже представлена у онлайн-форматі, пропонує дві спеціалізації: спортивний коучинг та коучинг ментальної продуктивності [10]. В австралійському університеті (The University of Sydney) реалізується магістерська програма Master of Science in Coaching Psychology, що пропонує поглиблену підготовку в галузі коучингової психології із поєднанням окремих аспектів організаційної, клінічної та консультувальної психології [16].

Програма з коучингу International Centre for Coaching and Mentoring Studies від Оксфордського університету (Oxford Brookes University) складається із 6 модулів:

- Основи коучингової та менторської практики (20 кредитів) – ознайомлення з фундаментальними теоріями і принципами коучингу, формування навичок у процесі досвіду взаємодії із наставником/коучем та професійним супервізором-коучем, а також зворотного зв'язку від супервізорів та клієнтів-волонтерів;

- Трансформаційне навчання та розвиток дорослих (20 кредитів) – деталізація особливостей коучингу для трансформаційного навчання дорослих, формування критичного мислення щодо проблем навчання та розвитку дорослих;

- Психотерапевтичні виміри коучингу та наставництва: (20 кредитів) – ознайомлення із інтеграцією психотерапевтичних підходів (психодинамічного, гуманістичного та когнітивно-поведінкового) в коучинг та наставництво. Актуалізація розуміння особистісних меж та етичних питань

у взаємодії, орієнтація на вибудовування власного підходу щодо ведення коучингу. Розширена практика коучингу та наставництва (20 кредитів) – поглиблені семінари, спрямовані на розвиток практики рефлексивного, науково обґрунтованого професійного практиків. Ви продовжуватимете розвивати свою практику коучингу та наставництва та отримуватимете індивідуальний супервізійний досвід протягом усього цього модуля.

- Психологія коучингу та наставництва (20 кредитів) – поглиблення розуміння коучингу та наставництва на основі різних галузей психології: еволюційної, психобіології, нейронауки, соціальної та дискурсивної психології з їх значенням для індивідуальних змін та розвитку. Орієнтація на застосування ідей цих галузей на практику коучингу та наставництва, зосередження на потребах/намірах коуча та клієнта під час процесу коучингу та наставництва. Розвиток особистого стилю коучингу та рефлексії щодо самосприйняття та власного особистісного та професійного розвитку. Акцент робиться на критичному та незалежному мисленні, партисипативному навчанні, опрацюванні та застосуванні у практиці рецензованої літератури та участі в сучасних дебатах щодо коучингу та наставництва;

- Коучинг та наставництво в організаціях (20 кредитів) – навчання створенню офіційної схеми коучингу та наставництва в організаційному середовищі – як низки організаційних динамік та ключових факторів для впровадження успішної схеми. Організація доступу до зацікавлених сторін схеми в організації відповідно до теми реального дослідження; оцінка існуючої схеми або оцінка готовності організації до нової схеми.

- Дослідження в галузі коучингу та наставництва (обов'язкове для студентів, які закінчують повну магістерську програму) – цей модуль дозволяє розвинути знання щодо низки дослідницьких підходів, методів та технік, що стосуються вивчення коучингу та наставництва; навичок оцінювання досліджень, проведених та представлених іншими, «бази доказів» для професійної практики коучингу та наставництва [14].

Отже, закордонний досвід засвідчує, що навчання коучингу відбувається у тематично спрямованих однойменних освітніх програмах провідних університетів – переважно на рівні магістратури.

В українських університетах тема коучингу – як периферійна – простежується у деяких освітніх програмах магістерського рівня і більшою мірою пов'язана із тренінговою діяльністю у практиці психолога. Так, в КНУ імені Тараса Шевченка діє Освітньо-наукова програма С 4 – «Психологія» магістерського рівня, ключовими дисциплінами якої означені

- ОК 5 Psychological training technologies / Технології психологічного тренінгу

- ВБ 2.05 Технології соціально-психологічного та громадського тренінгу

- ВБ 3.01 Психологічні технології бізнес-тренінгу

Основними цілями навчання тренінговій діяльності авторами визначено розробку та впровадження програм психологічного втручання (консультування, психологічну корекцію, психотерапію, тренінги); психологічну прогностику розвитку особистості, груп, організацій; розробку навчальних матеріалів та освітніх програм, їх впровадження, отримання зворотного зв'язку та оцінку якості [6].

Подібний зміст щодо теми коучингу визначено й у Освітньо-професійній програмі 053.00.02 «Практична психологія» Київського університету імені Бориса Грінченка [5], де представлено ключові дисципліни ОК 4 Методика соціально-психологічного тренінгу та ОК 6 Психокорекційна групова робота. Як бачимо, у київських університетах, що готують психологів, тема коучингу – як окрема сфера діяльності психолога – не представлена.

Однак у Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» знаходимо Освітньо-професійну програму за спеціальністю 053 «Психологія» [4], де тема коучингу означена окремим освітнім компонентом ОК 09 «Психологія коучингу» і деталізована у модулях:

- *Концептуальні засади коучингу* (Ключові поняття коучингу. Вихідні положення коучингу. Історичні витоки та еволюція коучингу. Становлення коучингу як дисципліни. Співвідношення коучингу і психологічного консультування. Принципи коучингу. Види коучингу (за сферою застосування: кар'єрний, бізнес-коучинг, коучинг особистої ефективності, лайф-коучинг, освітній коучинг та ін.); індивідуальний та корпоративний (груповий) коучинг; за форматом: очний (особистий коучинг, фото-коучинг) і заочний (інтернет-коучинг, телефонний коучинг)). Переваги застосування коучингу в особистісній та професійній сферах).

- *Етичні стандарти та компетенції коуча* (Етичні і юридичні норми діяльності коуча, кваліфікаційні вимоги. Етапи коучингового процесу. Застосування принципу SMART у постановці мети. Проблема оцінки ефективності коучингу. Методи оцінки ефективності коучингу).

- *Моделі life та бізнес коучингу* (Загальна схема навчання та розвитку. Схема коучингу за Д.Колбом. Модель GROW, запропонована Джоном Уїтмором. Модель коучингу Мері Бет О'Ніл. Модель коуч-сесії Мерилін Аткинсон).

- *Методи і технології проведення коучингу* (Технології побудови ефективної комунікації у коучинговому процесі. Методика формулювання запитань у коучинговому процесі. Техніка «рівне-

вого слухання» у коучинговій комунікації. Метод шкалування. Техніка лінії часу. Техніки подолання сумнівів. Техніка «Колесо коучингу». Модель логічних рівнів, розроблена Робертом Ділтсом. Сценарне планування. Інтерв'ю).

- *Техніки, спрямовані на вирішення конкретних завдань клієнта* (Техніка дисоціації в роботі з стресом. Методика подолання опору та заперечень у коучинговому процесі. Методика аналізу і корекції стратегій управління часом (тайм-менеджмент). Техніки, спрямовані на вивчення ціннісно-смыслові сфери особистості).

- *Особливості та інструменти бізнес-коучингу* (Концепція learning company. Функції коучингу в управлінні. Особливості впровадження технології коучингу в бізнес. Коучинг як стиль управління. Моделі та техніки коучингу у бізнесі. Командний коучинг).

- *Особливості та інструменти life коучингу* (Філософія лайф-коучингу. Концепція емоційної компетентності. Робота з внутрішніми обмеженнями. Техніки впливу на мотиваційну сферу).

Крім того, означено ще одну дисципліну, яка побіжно відноситься до теми коучингу – як виду тренінгової діяльності психолога: ОК 10 Групові форми роботи психолога.

Отже, можна засвідчити, що в українській вищій освіті коучинг – як окрема галузь діяльності психолога, а відповідно і освітні програми, які мали б навчати цій діяльності – не є популярними.

Натомість у окремих курсових проєктах (курси підвищення кваліфікації, курси професійного самовдосконалення, окремі тематичні тренінги тощо) тема навчання коучинговій діяльності психолога і педагога представлена досить широко.

Нами було проаналізовано декілька програм підвищення кваліфікації для психологів, педагогів, інших зацікавлених осіб (у тому числі бізнесу), тематичний напрям яких стосується коучингу. Так, на сайті Всеосвіта [7] представлено курс селф-коучингу для вчителів Нової української школи, в якому обґрунтовано використання методів педагогічного селф-коучингу (методів конкретних ситуацій, емоційного стимулювання, створення ситуації пізнавальної дискусії, професійних проєктів, моделювання та ін); обґрунтовано поняття «діалогічна педагогіка», «сократівський учитель»; детально описано *технології педагогічного селф-коучингу*: ДСР «добре сформульований результат», «S.M.A.R.T.», «Стратегія (коло) творчості Волта Діснея», «Портфоліо селф-коуча», «Самокоучинг», «EMDR – зміна емоційного стану». Цікавими пропозиціями практичного застосування вважаємо представлені у означеній програмі техніки «Моя професійна мета», «Рефреймінг професійних проблем», «Уявний наставник», «Сім кроків до професійного самонаставництва й успіху».

У вільному онлайн доступі для підвищення кваліфікації викладачів, керівників, психологів, соціальних працівників представлено авторські курси з коучингу: «Академія коучингової компетентності» [1], Європейський університет коучів [2], що пропонує, крім програм підвищення кваліфікації ще й фаховий супровід діяльності коуча (індивідуальний менторінг, оцінку коуч-сесій за записами, індивідуальний коучинг, тренінг зпродажів коучингових послуг), Міжнародна школа масштабуючого коучингу Ірини Золотаревич [3] – надає пропозиції для керівників бізнесу, HR-агентів, маркетологів тощо і багато інших ресурсів, орієнтованих на навчання коучингу фахівців професій, орієнтованих на взаємодію з людьми.

Висновки і пропозиції. Аналіз освітніх програм класичних університетів – з огляду на представленість у них теми коучингу – засвідчив, що більшою мірою тема коучингу як навчального контенту однойменних магістерських програм представлена у зарубіжних університетах; в українських вишах тема коучингу – як периферійна – простежується у деяких освітніх програмах магістерського рівня і більшою мірою пов'язана із тренінговою діяльністю у практиці психолога. Натомість широкого представлення коучингове навчання (як окремого фахового напрямку діяльності, так і як додаткової компетентції, наприклад, для вчителів, менеджерів) отримало у окремих курсових проєктах (курси підвищення кваліфікації, курси професійного самовдосконалення, окремі тематичні тренінги тощо).

Ураховуючи, що коучинг стає все більш популярним у діяльності психологів – як окрема ланка взаємодії із клієнтами, зокрема, корпоративними, уважаємо, необхідним актуалізувати представленість означеної теми у освітніх програмах з психології в українських університетах.

Список використаної літератури:

1. Академія коучингової компетентності. URL: <https://edway.ua/uk/spk/91/detail/>
2. Європейський університет коучів. URL: <https://eurocoachuniversity.com/>
3. Міжнародна школа масштабуючого коучингу Ірини Золотаревич. URL: https://www.zolotarevych.com/shool-landing/?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=pmax+coach&utm_content=utm_term=&gad_source=1&gad_campaignid=22253237755&gbraid=0AAAAA9ahrZV-mxvfaCI_RuThIG58GNkv&gclid=Cj0KCQjwsPzHBhDCARIsALIWNG3yM5QdWMRjpC92jWRx8wsscgl2YEIIRfThdOw68MGYz3IP-_nXkcoaAuE1EALw_wcB
4. ОПП 053 «Психологія», 2019 Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://ksp.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/68/2024/09/053-op-psiologia-mag-2024.pdf>
5. ОПП 053.00.02 «Практична психологія». К., 2022. Київський університет імені Бориса Грінченка https://fpsrso.kubg.edu.ua/images/2023-2024/KPP/Drugyi_mag_riven/op_mag_pp_2022.pdf
6. ОПП С 4 – «Психологія», 2025. Київський національний університет імені Тараса Шевченка <https://psy.knu.ua/study/e-programs#128-419-opys>
7. Селф-коучинг (самонаставництво) як технологія професійного розвитку педагога Нової української школи. URL: <https://vseosvita.ua/course/self-kouchynh-samonastavnytstvo-iak-tekhnohohia-profesiinoho-rozvytku-pedahohah-novoi-ukrainskoi-shkoly-15.html>
8. Applied Positive Psychology and Coaching Psychology MPhil PhD : University of East London. URL: <https://www.uel.ac.uk/postgraduate/courses/mphil-phd-applied-positive-psychology-coaching-psychology>
9. Bachkirova T, Borrington S, A critical perspective on the «neuroscience of organisational coaching»: conceptual analysis *International Journal of Evidence Based Coaching and Mentoring* 23 (2) (2025) ISSN: 1741-8305 eISSN: 1741-8305
10. Coaching Education, M.S. : University of South Carolina. URL: <https://academicbulletins.sc.edu/graduate/education/educational-developmental-science/coaching-education-ms/>
11. David Clutterbuck Coaching the Team at Work 2: The definitive guide to team coaching (2020) – 480 pages ISBN-10 : 1529352312
12. Evidence-Based Coaching : Fielding Graduate University URL <https://www.fielding.edu/school-of-leadership-studies/evidence-based-coaching-certificate/>
13. Handbook of Coaching Psychology A Guide for Practitioners – 630 Pages ISBN 9781138775329 Published November 27, 2018 by Routledge
14. International Centre for Coaching and Mentoring Studies: Oxford Brookes University URL: <https://www.brookes.ac.uk/courses/postgraduate/coaching-and-mentoring-practice>
15. Grant, A. M., & Cavanagh, M. J. (2007). Evidence-based coaching: Flourishing or languishing? *Australian Psychologist*, 42(4), 239–254. URL: <https://doi.org/10.1080/00050060701648175>
16. Master of Science in Coaching Psychology : The University of Sydney. URL: <https://www.sydney.edu.au/courses/courses/pc/master-of-science-in-coaching-psychology.html>
17. MSc Coaching Psychology : University of Chichester. URL: <https://www.chi.ac.uk/psychology-and-counselling/course/msc-coaching-psychology/>
18. Applied Positive Psychology and Coaching Psychology. URL: <https://www.prospects.ac.uk/universities/university-of-east-london-3739/school-of-psychology-13010/courses/applied-positive-psychology-and-coaching-psychology-mappcp-50430?utm>

Prusak Pavlo. Experience in preparing future psychologists for coaching activities

The relevance of the study is determined by the practical significance of the problem of updating the content of psychologists' professional training on the topic of coaching and the lack of analytical research on the content of relevant Educational programmes.

The article aims to analyse educational programmes in the specialty 053 (C4) «Psychology» at various foreign and domestic universities, to investigate the level of their content identity and variability, and to analyse the representation of the topic of coaching in targeted professional development programmes.

A set of general scientific research methods (analysis, synthesis, generalisation, comparison, classification) was used, which made it possible to highlight the peculiarities of presenting the content of psychologist training within the framework of educational programmes of speciality 053 (C4) «Psychology».

An analysis of the content of six different Educational programmes at foreign universities has shown that coaching is taught in thematically oriented educational programmes of the same name at leading universities, mainly at the master's level. An analysis of educational programmes offered by Ukrainian universities in the speciality of «Psychology» revealed isolated thematic modules related to coaching, while also demonstrating that coaching as a separate area of psychological activity is not represented in the content of these programmes.

However, an analysis of individual course projects (advanced training courses, professional self-improvement courses, individual thematic training sessions, etc.) showed that the topic of coaching managers, psychologists and teachers was quite widely represented.

Prospects for further research have been identified at the level of updating the representation of this topic in educational programmes in psychology at Ukrainian universities.

Key words: *coaching, psychology, Educational programmes, universities, professional development courses.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 23.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025

Дата публікації: 26.12.2025